

Третій етап передбачає виведення України як рівноправного партнера на міжнародні ринки з висококонкурентною продукцією аграрного сектору (екологічно чистою і натуральною), біотехнологічної галузі, програмними продуктами, новітніми матеріалами, новими технологічними виробами та медичними засобами.

Проте самим головним, першочерговим завданням впровадження Національної моделі спеціалізації країни є створення умов політичної стабільності, інформаційно-ідеологічної підтримки, координації і жорсткого контролю з боку держави за її виконанням.

Література

1. Котловска М.В. Китайско-американские отношения в контексте стратегии экономической безопасности КНР // Канада. Экономика, политика, культура, №7, Июль 2007. – С. 67–74.

2. Островський А.В. Китайская модель перехода к рыночной экономике / РАН. Институт Дальнего Востока. – М.: Институт Дальнего Востока, 2007. – С. 126.

3. Пахомов Ю.М. Выбранные творы у трьох томах: Том 1. 624 с. укр., рос. 2010.

4. Потапов М.А. Экономика современной Азии: учебное пособие для студ. вузов, обуч. по спец. «Мировая экономика» / М.А. Потапов, А.И. Салицкий, А.В. Шахматов. – М.: Международные отношения, 2008. – С. 171.

5. Степанянц М.Т. Восточные сценарии глобального мира // Вопросы философии, №7, Июль 2009. – С. 35–43.

Яков Бергер. Большая стратегия Китая в оценках американских и китайских исследователей // «Проблемы Дальнего Востока» 2006, №1 <http://www.globalization.su>

World Statistics, CIA, <http://www.nationmaster.com/index.php>

8. Сайт Федеральной службы государственной статистики Российской Федерации <http://www.gks.ru>

Н.П. КАРАЧИНА,
к.е.н., Вінницький національний технічний університет,
А.В. ВІТЮК,
магістрант, Вінницький національний технічний університет

Організаційно-економічний механізм: проблематика термінології

У статті розглянуто та узагальнено сучасні підходи до трактування сутності організаційно-економічного механізму та його значення в діяльності підприємства, досліджено фактори формування організаційно-економічного механізму, сформовано авторське трактування категорії «організаційно-економічний механізм».

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, важіль, система, організація, функціонування.

В статье рассмотрены и обобщены современные подходы к трактовке сути организационно-экономического механизма и его значения в деятельности предприятия, исследованы факторы формирования организационно-экономического механизма, сформирована авторская трактовка категории «организационно-экономический механизм».

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, рычаг, система, организация, функционирование.

The paper considers a range of modern approaches for explanation of content organizational and economic mechanism and its significance in caring out of enterprise, factors of formation of organizational and economic mechanism, own explanation of organizational and economic mechanism is made.

Постановка проблеми. Дослідження теоретико-методологічних аспектів трактування науковцями категорії «організа-

ційно-економічний механізм» та формування цілісного підходу щодо визначення сутності організаційно-економічного механізму як чинника організації ефективної діяльності підприємства з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів впливу.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Особливістю сучасних досліджень понятійно-категоріального апарату організаційно-економічного механізму є аналіз даного питання або стосовно конкретної галузі, або окремих його складових частин. Відсутність єдиного цілісного бачення суті, структури і спрямованості дій організаційно-економічного механізму управління, а також розрізненість теоретичного матеріалу по даній темі перешкоджають формуванню й ефективному функціонуванню на практиці цього механізму. Вказані причини обумовлюють необхідність уточнення суті, цілей і складу категорії організаційно-економічного механізму для ефективного його використання на практиці.

Метою статті є розкриття сутнісних підходів до трактування категорії «організаційно-економічний механізм» та формування авторського визначення цієї категорії.

Виклад основного матеріалу. Стабільний розвиток виробничо-господарської діяльності підприємств у довгостроковому періоді забезпечується шляхом побудови ефективної структури механізму управління. З переходом до ринкової економіки умови господарювання кардинально змінилися, що обумовлює необхідність формування на підприємствах ефективного механізму управління всім господарським процесом.

Проблема сталого розвитку економіки України та розробка організаційно-економічних методів управління всіма галузями на сучасному етапі є особливо актуальними. Пріоритетним інструментом в організації розвитку бізнесу є комплексний підхід до управління, що реалізується у формі організаційно-економічного механізму.

У науковій літературі та сучасній економічній теорії термін «механізм» прийнято розуміти як сукупність процесів, прийомів, методів, підходів, за допомогою яких відбувається рух усієї системи і здійснюється досягнення певної мети [1, с. 25]. Набув поширення підхід, що трактує категорію «механізм» як систему, сукупність дій чи способів, що визначає порядок, послідовність виду діяльності чи процесу деяких ланок та елементів, що приводять їх у дію [2, с. 355]. Словник іншомовних слів це поняття подає таким чином: «Механізм – це сукупність проміжних станів або процесів будь-яких явищ» [3, с. 431]. Перелік термінів і понять, що вживаються у чинних нормативно-правових актах України, не включає такого терміну, однак механізм управління підприємством – це складова системи державного управління. Н. Нижник, Г. Леліков, С. Мосов розглядають поняття механізму в декількох значеннях, однак для економіки є характерним їх розуміння механізму як сукупності станів і процесів, з яких складається певне економічне явище, яке викликає певні рухи решти тіл системи [4].

За визначенням І. Моргачова, як економічне явище «механізм» застосовується в таких значеннях:

- 1) як сукупність цілеспрямованих впливів;
- 2) як взаємозв'язок і взаємодія сукупності факторів;
- 3) як комплекс послідовних заходів;
- 4) як сукупність закономірних зв'язків і відносин [5, с. 38].

Далі автор узагальнює визначення організаційно-економічного механізму як сукупності цілеспрямованих впливів організаційно-економічного характеру на організацію як відкриту соціально-економічну систему чи на процес з метою підвищення ефективності процесу (системи) або досягнення певного результату [5, с. 39].

Аналіз робіт таких авторів, як О.І. Амоша, Г.Д. Ковальов, В.А. Колоколов, Л.Н. Матросова, А.В. Савчук, показує, що суть «організаційно-економічного механізму» розглядається по-різному. Так, в одному випадку вони розглядають його як систему забезпечення взаємозв'язаної діяльності функціональних підрозділів проекту в рамках встановленої організаційної структури управління, ефективного планування програми діяльності і оптимальний розподіл ресурсів відповідно до вибраного критерію оптимальності. В іншому випадку – це економічні форми і методи організації і стимулювання виробництва, на основі яких здійснюється діяльність підприємства і дія на їх розвиток [6].

Т.Г. Парвина тлумачить організаційно-економічний механізм як сукупність організаційних форм і економічних важелів, взаємодія яких дозволить забезпечувати здійснення процесу, що циклічно повторюється та який направлений на

успішне проведення діяльності підприємства з метою виробництва продукту, що користується попитом у споживачів.

Виходячи із запропонованого визначення основною метою організаційно-економічного механізму є забезпечення сприятливих організаційних і економічних умов для успішного функціонування підприємства. Для якісного виконання вказаної мети необхідно визначити склад організаційно-економічного механізму управління, що є суперечливим питанням, на думку різних авторів. Так, аналіз організаційно-економічного механізму управління дає можливість виділити дві його основні складові (елементи), пов'язані з організаційними і економічними аспектами. Необхідним та логічним є розгляд суті і функцій, що вони виконують.

Організаційна складова механізму передбачає виконання таких функцій, як вибір і обґрунтування методів організації і регулювання діяльності на конкретному підприємстві, а також впровадження прогресивних форм організації праці і ефективної системи мотивації діяльності.

Елемент, пов'язаний з економічними аспектами реалізації механізму управління інноваційною діяльністю, відповідає за фінансове забезпечення розробки і реалізації проектів підприємства, сприяє розвитку трудових ресурсів і нарощуванню інтелектуального потенціалу, а також контроль і оцінку ефективності господарської діяльності.

Вказані складові частини організаційно-економічного механізму, виконуючи певні функції, доповнюють і накладаються при здійсненні управління, тим самим утворюючи комплексний організаційно-економічний механізм. Таким чином, успішне формування розглянутих елементів і в цілому організаційно-економічного механізму на практиці сприятиме результативнішому управлінню діяльністю на підприємстві [7].

Інструментом управління, що є сукупністю управлінських елементів і способів їхньої організаційної, інформаційної, мотиваційної та правової підтримки, шляхом використання яких з урахуванням особливостей діяльності підприємства забезпечується досягнення певної мети, є організаційно-економічний механізм для Г. Козаченко [6, с. 107–111].

У загальному вигляді організаційно-економічний механізм є досить складною системою впливу на інтереси та різні сторони діяльності підприємств. Організаційно-економічний механізм є сукупністю організаційних, економічних і соціально-правових методів і засобів впливу на зростання виробництва та підвищення його ефективності, що забезпечують при даних конкретних умовах отримання кінцевого результату діяльності – максимальне задоволення потреб населення в конкурентоспроможній продукції з мінімальними затратами всіх видів ресурсів. Організаційно-економічний механізм безпосередньо впливає на виробництво, стимулюючи чи навпаки стримуючи його зростання. Ефективність дії організаційно-економічного механізму залежить від цілеспрямованого вибору інструментів, важелів (стимулів й санкцій) та дієвості їхнього впливу на розвиток підприємства. Зміна структурних

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

частин, обраних інструментів та важелів впливу автоматично викликає зміну в організаційно-економічному механізмі та зміну наслідків його дії [8, с. 108–111].

В економічній науці поняття «господарський механізм» та «економічний механізм» часто ототожнюють. Проте хоча вони і взаємозв'язані, проте не є синонімічними. Лише за умови трактування змісту господарського механізму суворо в межах свідомого віддзеркалення економічних законів і форм їх прояву необхідно говорити про економічний механізм. Економічний механізм, як і організаційно-економічний, є складовою, структурною ланкою господарського механізму і включає організаційні та економічні важелі, за допомогою яких можна впливати на виробництво, трудові колективи і т.д. [9, с. 124].

Під організаційно-економічним механізмом регулювання діяльності О.М. Шкільнюк [10] розуміє систему організаційних, економічних, правових, управлінських і регулюючих дій, методів та інструментів, які формують і впливають на порядок її здійснення з метою досягнення очікуваних соціально-економічних та інших результатів.

За визначенням А. Соколової, організаційно-економічний механізм – це цілеспрямована та керована відкрита система організаційних, економічних, правових, управлінських і регулюючих дій, способів і процесів, які формують і впливають на порядок здійснення діяльності в економіці України, що сприятиме досягненню очікуваних економічних, соціальних, екологічних та інших результатів. Це система взаємодії елементів і методів впливу на економічний сектор взагалі та на окремі напрями з метою забезпечення максимально ефективного функціонування його ресурсів і підсистем шляхом використання економічних, соціальних, організаційних і адміністративних засобів управління [11, с. 89].

Як організаційно-економічний механізм Т.Л. Безрукова пропонує розглядати комплексну систему управління, що складається з системи забезпечення, функціональної та цільової системи, які містять певну сукупність організаційних та економічних важелів, що впливають на економічні та організаційні параметри системи управління підприємством з метою забезпечення ефективності управління і отримання конкурентних переваг [12, с. 146].

Ю.А. Плугіна притримується думки про висвітлення організаційно-економічного механізму через трактування сутності окремо організаційного та економічного механізмів. Організаційний механізм є системою взаємопов'язаних, взаємозалежних та чітко упорядкованих організаційно-розпорядчих дій, що забезпечують реалізацію прийнятих програм розвитку та досягнення поставлених цілей. Економічний механізм – система взаємопов'язаних, взаємозалежних та чітко упорядкованих економічних дій, що реалізуються за допомогою економічних методів, важелів та стимулів, направлені на забезпечення виконання економічної сторони розвитку підприємства. Взаємодоповнення цих механізмів автор визначає через систему забезпечення (рис. 1) [13, с. 212].

На думку А.А. Малицького, організаційно-економічний механізм це сукупність організаційних і економічних важелів (кожному з яких властиві власні форми управлінського впливу), що чинять вплив на економічні і організаційні параметри системи управління підприємством, що сприяє формуванню та посиленню організаційно-економічного потенціалу, отриманню конкурентних переваг та ефективності діяльності підприємства в цілому [14].

Механізм управління містить в собі такі компоненти, як: принципи і задачі управління, методи, форми і інструменти управління, організаційну структуру управління підприємством та його персонал, інформацію та засоби її обробки. В структурі організаційно-економічного механізму слід виділяти три системи: систему забезпечення, функціональну систему, цільову систему.

Система забезпечення організаційно-економічного механізму складається з підсистем правового, ресурсного, нормативно-методичного, наукового, технічного, інформаційного забезпечення управління підприємством.

Організаційно-економічний механізм управління підприємством включає такі основні функціональні підсистеми: планування, організації, мотивації, контролю та регулювання.

Цільова система організаційно-економічного механізму містить у собі цілі і основні результати діяльності підприємства, а також критерії вибору і оцінки досягнення певних цілей і результатів діяльності підприємства.

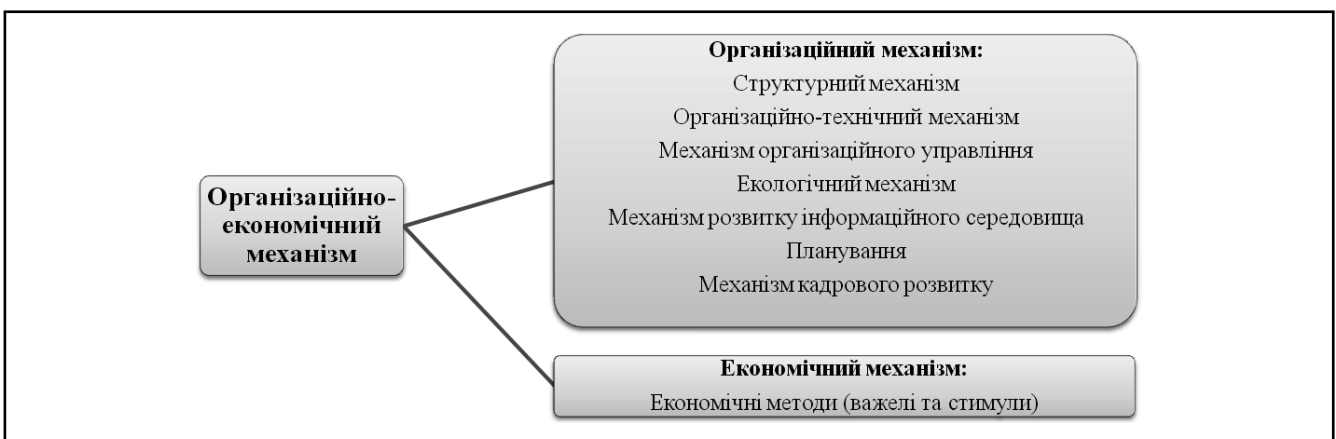

Рисунок 1. Схема доповнення складових організаційно-економічного механізму

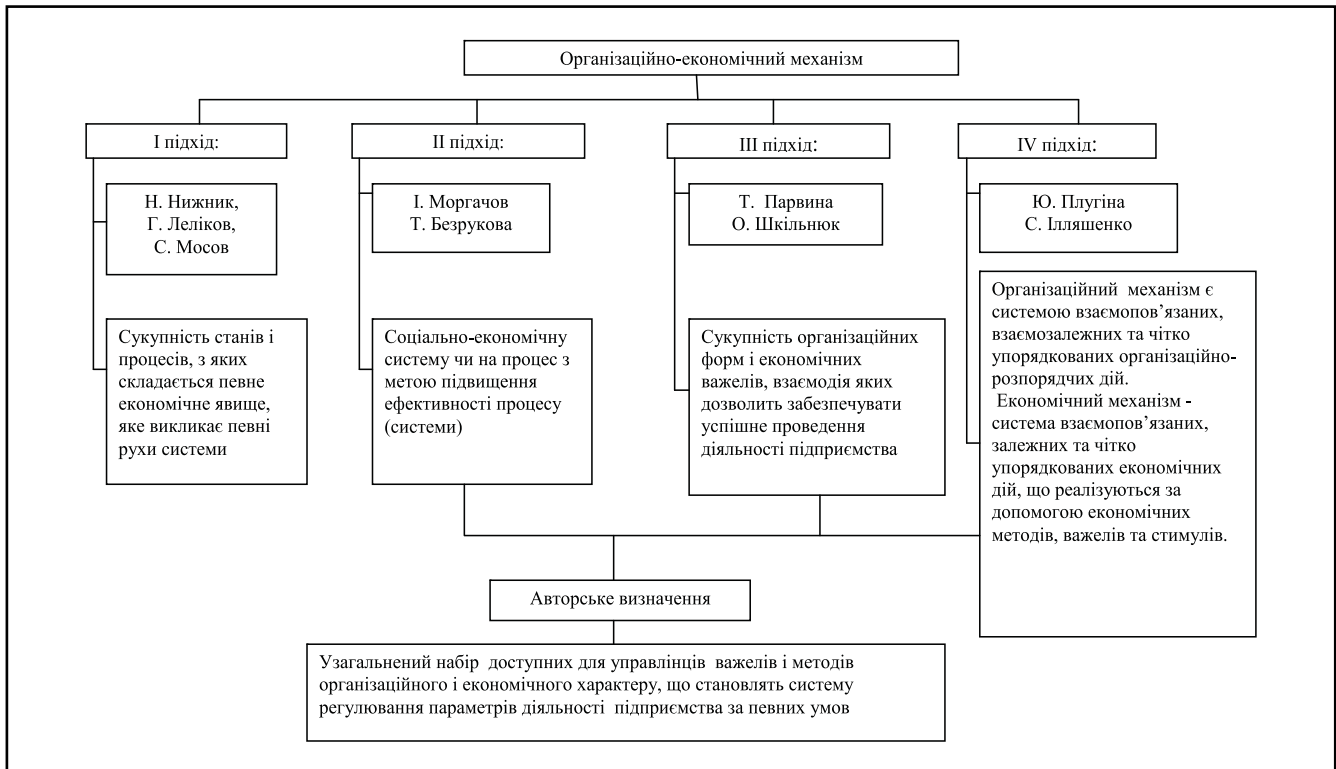

Рисунок 2. Підходи до визначення категорії «організаційно-економічний механізм»

Зміст кожної з систем та кількість підсистем у кожній з систем організаційно-економічного механізму управління підприємством залежить від типу підприємства, сфери і масштабів діяльності, ступеня впливу зовнішнього середовища і результатів діяльності підприємства та інших факторів [14].

Узагальнюючи існуючі трактування організаційно-економічного механізму в економіці доцільно відокремити підходи, які відображені на рис. 2. Сутність кожної інтерпретації зводиться до поєднання різних факторів як організаційного, так і економічного характеру з метою координації діяльності підприємства для забезпечення його максимальної ефективності відповідно до існуючих екзогенних та ендогенних чинників, які визначають спосіб використання наявних умов, ресурсів, можливостей, способи уникнення загроз.

Висновки

Категорія організаційно-економічного механізму виходячи з наявних умов та факторів впливу розвитку підприємства чи галузі відповідно до спеціальних програм розвитку чи особливих режимів формує власну концепцію використання наявних умов, ресурсів, можливостей, заходів для отримання оптимального і ефективного результату діяльності. Критерієм ефективності роботи підприємства є досягнення бажаних показників за певний період. З такої точки зору формування організаційно-економічного механізму належить до основних композиційних задач управління, тобто формування організаційно-економічного механізму передбачає визначення способу структурної й функціональної організації діяльності підприємства.

Література

1. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати: монографія / Д.П. Богиня, Т.Г. Куликов, В.М. Шамота, та ін. – К.: Ін-т економіки НАН України. – 2001. – С. 25.
2. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 2 / Ред. кол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. центр «Академія». – 2001. – 846 с.
3. Словник іншомовних слів. За заг. ред. О.С. Мельничука. – К., 1974. – С. 431.
4. Нижник Н. Про співвідношення категорій «процес» і «механізм» та їх використання в управлінській діяльності органів виконавчої влади / Н. Нижник, Г. Леліков, С. Мосов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.guds.gov.ua/control/uk/publish/print>
5. Моргачов І. Організаційно-економічний механізм управління ефективною діяльністю проектних організацій / І. Моргачов // Схід. – 2006. – №5. – С. 38–39.
6. Парвина Т.Г. Суть організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю / Т.Г. Парвина // V Міжнародна науково-теоретична конференція молодих учених і студентів «Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку виробничої сфери». – Донецьк, ДонНТУ. – 2008. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2008/fem/parvina/library/st1.htm>
7. Бидик А. Удосконалення організаційно-економічного механізму сільськогосподарського виробництва / А. Бидик // Наукові записки. – Вип. 15. – 2006. – С. 86.
8. Козаченко Г.В. Організаційно-економічний механізм як інструмент управління підприємством / Г.В. Козаченко // Економіка. Менеджмент. Підприємство. – 2003. – № 11. – С. 107–111.

9. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: [навч. посібник] / С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД «Університетська книга». – К.: Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. – С. 124.

10. Шкільнюк О.М. Організаційно-економічний механізм регулювання інноваційної діяльності: автореф. дис. канд. екон. наук, спец.: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / О.М. Шкільнюк. – К.: Науково-дослідний економічний інститут, 2008. – 18 с.

11. Соколова А.О. Організаційно-економічний механізм функціонування кооперативів в Україні / А.О. Соколова // Вісник КНТЕУ. – №2. – 2006. – С. 88–92.

12. Безрукова Т.Л. Управление конкурентоспособностью предпринимательской организации: монография / Т.Л. Безрукова, Е.И. Сапронов, С.С. Морковина. – М.: Изд-во «КноРус». – 2008. – С. 146.

13. Пługина Ю.А. Організаційно-економічний механізм управління розвитком підприємств залізничного транспорту / Ю.А. Пługина // Вісник економіки транспорту і промисловості. – №33. – 2011. – С. 211–220.

14. Малицький А.А. Організаційно-економічний механізм управління підприємством: сутність та структура. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/malitskiy-aa-organizatsiyno-ekonomichnyi-mehanizm-upravlinnya-pidpriemstvom-sutnist-ta-struktura/>

К.Ю. ДІДОК,
аспірантка, Київський національний університет ім. Т.Шевченка

Підтримка розвитку альтернативних джерел енергії міжнародними фінансовими організаціями в країнах, що розвиваються, як фактор забезпечення енергетичної безпеки

У статті розглядаються напрями діяльності міжнародних фінансових організацій у сфері альтернативної енергетики. Розкрито поняття «енергетична безпека». Визначено ключові складові енергетичної безпеки країн світу. Виявлено роль міжнародних фінансових організацій у підтриманні енергетичної безпеки країн, що розвиваються, і України зокрема.

Ключові слова: енергетична безпека, міжнародна енергетична безпека, світовий енергетичний ринок, міжнародні фінансові організації, альтернативні джерела енергії.

В статье рассмотрены направления деятельности международных финансовых организаций в сфере альтернативной энергетики. Раскрыто понятие «энергетическая безопасность». Определены ключевые составляющие энергетической безопасности стран мира. Показана роль международных финансовых организаций в поддержке энергетической безопасности развивающихся стран, и Украины в частности.

Ключевые слова: международные финансовые организации, альтернативная энергетика, энергетическая безопасность, международная энергетическая безопасность, мировой энергетический рынок.

The paper studies international financial organizations activities in the field of renewable energy. The concept «energy security» is revealed. Key components of the world energy security are identified. The role of international fi-

ancial institutions for energy security support of emerging countries and Ukraine in particular is determined.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світового енергетичного ринку супроводжується багатьма невирішеними проблемами. Найголовнішою проблемою, яка здавна хвилює світову спільноту та часто відіграє вирішальну роль у світових відносинах, є насиченість енергетичного ринку ресурсами для постійного забезпечення людства та усієї національної економіки.

Як наслідок проблема енергетичної безпеки набуває міжнародного характеру. У світі створюються системи колективної енергетичної безпеки, помітно активізуються спільні зусилля Євросоюзу та постсоціалістичних країн для реалізації проектів диверсифікації джерел енергоресурсів.

В умовах трансформації економіки України та вибору напрямів і стратегій її економічного розвитку проблема забезпечення енергетичної безпеки стає найбільш значущою та актуальною. Сучасна енергетична політика неможлива без врахування факторів енергетичної безпеки і такої її складової, як енергетична незалежність.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Сучасний етап розвитку енергетики України супроводжується проведенням глибоких фундаментальних та прикладних досліджень, які здобули широке визнання серед вітчизняних науковців та практиків. Але, незважаючи на широту досліджень, багато питань залишаються не до кінця вирішеними